

Қазақстан Республикасының
Биржалық комитетінің
2021 жылғы 9 сәуірдегі № 5 отырысының
хаттамасымен бекітілген

*Қазақстан Республикасының Биржалық
комитетінің 2021 жылғы 13 шілдедегі № 12
хаттамасымен енгізілген өзгерістер мен
толықтыруларды ескере отырып*

*Қазақстан Республикасының
Биржалық комитетінің
2022 жылғы 17 ақпандағы № 16
хаттамасымен енгізілген өзгерістерді
ескере отырып*

Тауарлық биржалар арқылы коммуналдық-тұрмыстық көмірді өткізу (салалық ережелер) жөніндегі ұсынымдар

1-бөлім. Жалпы ережелер

1. Осы Ережелер (бұдан әрі – Ережелер) халықтың қажеттіліктері үшін көмір өндірушілер (көмір разрездері, көмір шахталары) жер қойнауын пайдалану шартына сәйкес көмір өндіретін көмірді тауарлық биржалар арқылы өткізу тәртібін айқындайды. Ережелерде биржалық саудаға қатысушыларға қойылатын талаптар, биржалық сауданы ұйымдастыру және өткізу тәртібі, биржалық мәмілелер жасауға өтінімдерді беру тәртібі мен шарттары, шарт жасасу тәртібі және басқа да талаптар белгіленеді.

Осы Ережелерге сәйкес өткізілген сауда-саттықтар Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік кодексінің талаптарына сәйкес өткізілген деп танылады.

2. Осы Ережелерде мынадай ұғымдар пайдаланылады:

1) тауарлық биржа – тауарлық биржаның сауда және клиринг жүйесін пайдалана отырып, қосарланған қарсы анонимдік аукцион режимінде сауданы тікелей өткізуді ұйымдастыратын және техникалық қамтамасыз ететін заңды тұлға;

2) биржалық тауар – Қазақстан Республикасының коммуналдық-тұрмыстық секторына әрі қарай өткізу үшін пайдаланылатын, белгілі бір спецификациясы бар тас көмір;

3) жеткізу базисі – шарт бойынша міндеттемелерді орындау үшін биржалық тауарды жеткізу және оған меншік құқығын беру орны немесе шарт бағасы

қалыптасатын орын, ол биржалық тауардың спецификациясында айқындалады.

Коммуналдық-тұрмыстық көмірді бастапқы көтерме өткізу нарығындағы жеткізу базисі өндірушінің орналасқан жері немесе жөнелту станциясы болып табылады;

4) сатып алу (сату) өтінімі – осы Ережелерге сәйкес тауарлық биржаның электронды сауда жүйесінде мәміле жасасу үшін қажетті барлық шарттарды қамтитын сауда қатысушысының биржалық тауарды сатып алу (сату) туралы ұсынысы (оферта);

5) сауда лоты – сатуға (сатып алуға) арналған өтінімде көрсетілген биржалық тауар саны еселік болуы тиіс ең төменгі биржалық тауар көлемі;

6) сауда сессиясы – сауда күні ішінде 1 сағатқа созылатын уақыт аралығы, осы кезеңде саудаға қатысушылар тауарлық биржаның сауда жүйесіне биржалық тауарды сатып алу (сату) өтінімдерін береді;

Ескерту. Осы Ережелердің 2-тармағының б) тармақшасына Қазақстан Республикасының Биржалық комитетінің 2021 жылғы 13 шілдедегі № 12 хаттамасымен өзгерістер енгізілген.

7) биржалық саудаға қатысушылар – сатып алушылар мен сатушылар, оның ішінде дилер ретінде қатысатындар немесе олардың өкілдері (брокерлер).

2-бөлім. Биржалық саудаға қатысушыларға қойылатын талаптар

3. Сатушы – жер қойнауын пайдалану шартына сәйкес көмір өндіретін көмір өндіруші (көмір разрезі, көмір шахтасы) немесе оның сауда өкілі болып табылады. Бұл ретте, бірден артық сауда өкіліне жол берілмейді және сауда өкілі қатысқан жағдайда көмір разрезінің тікелей саудаға қатысуына рұқсат етілмейді.

4. Сатып алушы – жергілікті атқарушы органдардан алынған ақпарат негізінде тауарлық биржадан аккредитация алған нарық субъектісі, көтерме жеткізуші немесе көмірді бөлшек саудада өткізуші болып табылады. Сатып алушының меншік құқығында немесе өзге де заңды негіздерде теміржол тұйығы болуы тиіс, ол техникалық жабдықталған (таразы құрылғылары, тиеу-түсіру көлігі және т.б.) және көмірді сақтауға, жөнелтуге әрі халыққа жеке пайдалану үшін сатуға мүмкіндігі болуы қажет.

5. Осы Ережелердің талаптарына сәйкес биржалық тауарды сатушы тек 4-тармақта айқындалған сатып алушыларға ғана сата алады.

3-бөлім. Биржалық сауданы ұйымдастыру және өткізу тәртібі

6. Биржалық саудаға қатысу үшін саудаға қатысушылар биржалық сауданы өткізуден кемінде бір жұмыс күні бұрын тауарлық биржаны қызмет көрсететін клиринг орталығының шотына сату (сатып алу) жөніндегі ықтимал өтінім

сомасының кемінде 1%-ы мөлшерінде биржалық қамтамасыз етуді енгізеді. ¶

Биржалық мәміле жасалған жағдайда, биржалық қамтамасыз ету жасалған шарт биржада тіркеуге ұсынылған сәттен бастап 10 банктік күн ішінде қайтарылады.

7. Биржалық тауар тауарлық биржа арқылы мынадай сауда құралдарын қамтитын тиісті спецификациялар бойынша өткізіледі:

- биржалық тауар түрі және оның сапалық сипаттамалары;
- биржалық тауарды жеткізу орны, мерзімі, тәсілі және өзге де шарттары;
- төлем шарттары;
- лот мөлшері;
- қажет болған жағдайда, тауарлық биржа айқындайтын басқа да шарттар.

8. Сатушы антимонополиялық органға келесі өндірістік жылға ішкі нарыққа коммуналдық-тұрмыстық көмір жеткізудің айлық жоспарын (бұдан әрі – Жоспар) ұсынады. Осы Жоспар негізінде тауардың жалпы жылдық көлемінен айлық бөліністе тауарлық биржада өткізуге жататын биржалық тауар көлемі Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 26 ақпандағы № 142 бұйрығымен бекітілген «Биржалық тауарлар тізбесін бекіту туралы» талап етілген көлемнен кем болмайтындай етіп айқындалады. Бұл ақпарат сауданың басталуына дейінгі айдың 20-сына дейін тауарлық биржаның интернет-ресурсында орналастырылады.

8-1. Ережелердің алғашқы қолдану жылында Жоспар 31 наурыздан кешіктірілмей шілде-желтоқсан кезеңіне ұсынылады. Жоспар негізінде биржалық тауар көлемі жоғарыда көрсетілген тәртіппен айқындалады және интернет-ресурста орналастырылады.

Ескерту. Осы Ережелердің 8 және 8-1-тармақтары Қазақстан Республикасының Биржалық комитетінің 2022 жылғы 17 ақпандағы № 16 хаттамасына сәйкес өзгерістермен толықтырылған.

9. Сатушылар қалыптастырылған сату жоспарына сәйкес биржалық тауарды тауарлық биржаның сауда жүйесінде бес жұмыс күні ішінде, нақты жеткізумен, саудада белгіленген шарттарда біркелкі шығарады.

Егер биржалық тауар өткізуге шығарылып, бірақ өткізілмесе, бұл көлем келесі сауда сессияларына қайта шығарылады.

10. Егер 9-тармақта көзделген кезең ішінде биржалық тауар өткізуге шығарылып, бірақ мәміле жасалмаса, сатушы өткізіліп үлгермеген көлемді өз қалауы бойынша өткізуге құқылы.

11. Биржалық тауарды өткізу мынадай түрлерде жүзеге асырылады:

- 1) маусымдық кезеңде (қыркүйек–желтоқсан қоса алғанда) жеткізіліммен спот сауда;
- 2) сауда өткізілген айдан кейінгі үшінші айда жеткізіліммен спот сауда;
- 3) алтыдан он екі айға дейінгі кезеңге ай сайын төлем және жеткізілім шарты

бар келісімшарттар, мұнда жеткізілім сауда өткізілген айдан кейінгі үшінші айдан бастап сол жылғы желтоқсан айына дейін (қоса алғанда) жүзеге асырылады.

12. Сатып алу (сату) өтінімдері электронды сауда жүйесінде лоттар бойынша беріледі.

Ең аз лот – 1 вагон (60–70 тонна, вагон нормасына байланысты). Ең көп лот – 5 вагон (300–350 тонна). 11-тармақтың 3) тармақшасына сәйкес тауар өткізілген жағдайда, ең аз лот шарттағы айлар санына 1 вагонды көбейту арқылы есептеледі, ең көп лот – айлар санына 5 вагонды көбейту арқылы есептеледі.

Сатып алушы өзінің қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында сауда барысында бірден көп лот сатып алуға құқылы.

13. Биржалық тауардың сауда сессиясы барысында қалыптасатын ең жоғарғы бағасы базалық бағадан 101 пайыздан аспауы тиіс.

Ескерту. Осы Ережелердің 13-тармағына Қазақстан Республикасының Биржалық комитетінің 2022 жылғы 17 ақпандағы № 16 хаттамасымен өзгерістер енгізілген.

Базалық баға ретінде мыналар қабылданады:

1) алғашқы саудада – тиісті спецификациядағы көтерме келісімшарттардың ағымдағы орташа өлшенген бағасы;

2) келесі негізгі және қосымша сессияларда – өткен сауда сессиясында қалыптасқан орташа өлшенген баға;

3) осы Ережелердің 26-тармағында көзделген жағдайларда – 1) тармақшадағыдай қалыптастырылады.

Ескерту. 13-тармақ 3) тармақшамен толықтырылды (2021 жылғы 13 шілдедегі №12 хаттама).

14. Сауда қосарланған қарсы (анонимді) аукцион түрінде мынадай тәртіппен жүргізіледі:

1) қатысушылар өтінім береді;

2) өтінімде – қатысушының атауы, өтінім түрі, тауар атауы, бағасы, көлемі көрсетіледі. 11-тармақтың 3) тармақшасына сәйкес өткізілсе – жеткізілім мерзімі мен айлық кестесі қосымша көрсетіледі;

3) өтінімдер бағасы бойынша сұрыпталады: сатып алу – кему ретімен, сату – өсу ретімен;

4) жаңа сату өтінімі ең жоғары сатып алу өтінімдерінен бастап қанағаттандырылады. Бұл процесс осындай сатуға тапсырыс толық қанағаттандырылғанша немесе баға бойынша қолайлы барлық сатып алу тапсырыстары таусылғанша жалғасады;

5) жаңа сатып алу өтінімі ең төменгі сату өтінімдерінен бастап қанағаттандырылады. Бұл процесс осындай сатып алу тапсырысы толығымен қанағаттандырылғанша немесе қолайлы баға бойынша сату тапсырыстары болмағанша жалғасады;

Жаңадан түскен өтінім негізінде сатып алуға (сатуға) сұралған қарсы өтінімдердің санына байланысты бір немесе бірнеше транзакциялар жасалады. Мәмілелер сұралған қарсы өтінімдерде көрсетілген бағалар бойынша жүргізіледі;

6) толық қанағаттандырылған өтінімдер алынып тасталады. Ішінара қанағаттандырылған өтінімдер қанағаттандырылмаған сатып алу (сату) көлемі бойынша сауда-саттыққа қатысуды жалғастыруда;

7) қатысушылар кез келген сәтте өтінім бере немесе қайтарып ала алады;

8) сессия соңында қанағаттандырылмаған өтінімдер жойылады;

9) сатып алушылар өтінім бермеген жағдайда, сатушы бағаны төмендетуі тиіс, бірақ басқа шарттардағы орташа баға деңгейінен төмен емес.

15. Әр өтінім мен мәмілеге бірегей код беріледі.

16. Мәміле тауарлық биржаның электронды жүйесінде сәйкес өтінімдер тіркелген сәттен бастап жасалды деп есептеледі.

17. Электронды жүйеде мәміле бойынша есеп автоматты түрде қалыптасады, ол ЭЦҚ-мен куәландырылған электронды құжат болып табылады. Қажет болған жағдайда қағаз нұсқасы беріледі.

18. Есеп айырысу сатып алушы тарапынан 100% алдын ала төлем арқылы жүргізіледі.

19. Бағалар Инкотермс 2020 (EXW, FCA) шарттарымен көрсетіледі.

4-бөлім. Өзге ережелер

20. Сатушы биржалық сауданың жеңімпаздарымен жасалған шарттар негізінде жеткізілім кестесін қалыптастырады, ол ай сайын түзетіледі және тасымалдаушыға жіберіледі.

21. Жеткізілім кестесі жария түрде тауарлық биржаның сайтында орналастырылады.

22. Сатушы 60 тоннадан асатын биржадан тыс мәмілелерді тауарлық биржада тіркеуге міндетті.

23. Тауарлық биржа жасалған мәмілелер негізінде биржалық және биржадан тыс индекстерді есептейді, биржалық баға дәлізін қалыптастырады және интернет-ресурсында жариялайды.

24. Тауарлық биржа ай сайын Қазақстан Республикасы Биржалық комитетінің мүшелеріне есеп ұсынады.

25. Тауарлық биржалар сатып алушыларды және Қазақстан Республикасының Бәсекелестікті қорғау және дамыту агенттігін сауданың өтетін күні мен уақыты туралы кемінде 5 жұмыс күні бұрын хабардар етеді (электрондық пошта, сайттағы хабарландыру және басқа тәсілдер арқылы).

Ескерту. 25-тармақ 2021 жылғы 13 шілдедегі №12 хаттамамен толықтырылды.

26. Қазақстан Республикасының ішкі нарығында форс-мажор жағдайлары немесе осы Ережелердің нормалары бұзылған жағдайда, Қазақстан Республикасының Биржалық комитеті көмір бойынша биржалық сауданы тоқтата тұру туралы ұсыным енгізуге құқылы.

Ескерту. 26-тармақ 2021 жылғы 13 шілдедегі №12 хаттамамен толықтырылды.